Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE
ELEANOR SHARPSTON,
predstavljeni 20. septembra 2012 [1]

Zadeva C-419/11

Česká spořitelna as
proti
Geraldu Feichterju

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe Městský soud v Praze (Češka republika))

„Pristojnost — Zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji — Pogodba, ki jo sklene potrošnik — Menedžer družbe — Kreditna pogodba, ki jo sklene podjetje — Lastna menica, ki ni bila popolna — Aval — Kraj izpolnitve obveznosti“

1. Sodišče je s tem predlogom za sprejetje predhodne odločbe zaprošeno, naj razloži pravila glede pristojnosti, določena v Uredbi št. 44/2001 [2]. Spor v glavni stvari se nanaša na lastno menico, ki ni bila popolna in ki jo je družba s sedežem v državi članici izdala v dobro posojilodajalca s sedežem v isti državi članici. Lastna menica je bila izdana z avalom [3] fizične osebe, ki je bila povezana z družbo, vendar je imela stalno prebivališče v drugi državi članici. Ali fizična oseba, proti kateri je v prvi državi članici vložena tožba za plačilo menice, v zadevnem sodnem postopku utemeljeno trdi, da sodišča te države članice nimajo pristojnosti, ker je treba zanjo uporabljati določbe členov 15 in 16 Uredbe, ki veljajo za potrošnike? Če ne more, ali lahko imetnik vloži tožbo v državi, v kateri je treba zadevno lastno blanko menico plačati, ne glede na to, ali je nepopolna, ker je obveznost, ki izhaja iz menice, zajeta z izrazom „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ iz člena 5, točka 1(a) Uredbe?

Pravni okvir

Zakonodaja Evropske unije (EU)

2. Uredba št. 44/2001 je začela veljati 1. marca 2002 [4]. Glede odnosov med državami članicami [5] je nadomestila Konvencijo z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah [6] (v nadaljevanju: Bruseljska konvencija).

1 — Jezik izvirnika: angleščina.

2 — Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42; v nadaljevanju Uredba).

3 — Glej točko 14 in opombo 9 spodaj.

4 — Glej člen 76.

5 — Razen Danske.

6 — UL 1978, L 304, str. 36.

3. V uvodnih izjavah od 11 do 13 Uredbe je navedeno:

„(11) Pravila o pristojnosti morajo biti čimbolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca, pri čemer mora taka pristojnost vedno obstajati, razen v nekaterih točno opredeljenih primerih, v katerih je zaradi predmeta pravde ali avtonomije strank upravičena druga navezna okoliščina. Da bi postala skupna pravila preglednejša in da ne pride do kolizije pristojnosti, je treba stalno prebivališče pravne osebe opredeliti kot avtonomen koncept.

(12) Poleg stalnega prebivališča toženca mora obstajati tudi alternativna podlaga pristojnosti, ki temelji na tesni povezavi med sodiščem in sporom, ali ki je v interesu ustreznosti sodnega varstva.

(13) Šibkejša stranka mora biti v zvezi [s] […] potrošniškimi pogodbami […] zaščitena s pravili o pristojnosti, ki so za varstvo njenih pravic ugodnejša od splošnih pravil.“

4. Člen 2(1) Uredbe določa splošno pravilo, da so osebe s stalnim prebivališčem v državi članici tožene pred sodišči te države članice.

5. Člen 5 določa vrsto delnih izjem od tega pravila. Glede pogodbenih sporov določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

(1) (a) v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji pred sodiščem v kraju izpolnitve zadevne obveznosti;

(b) za namene te določbe in razen, če ni drugače dogovorjeno, je kraj izpolnitve zadevne obveznosti:

— v primeru prodaje blaga kraj v državi članici, kamor je bilo v skladu s pogodbo blago dostavljeno ali bi moralo biti dostavljeno,

— v primeru opravljanja storitev kraj v državi članici, kjer so bile v skladu s pogodbo storitve opravljene ali bi morale biti opravljene;

(c) če se ne uporabi pododstavek (b), potem se uporabi pododstavek (a);

[…]“

6. Pravila iz člena 5 ne izključujejo tožbe v državi članici, v kateri ima tožena stranka stalno prebivališče. Določajo zgolj alternativno pristojnost za primere, v katerih se uporabljajo.

7. Del 4 Uredbe z naslovom „Pristojnost za potrošniške pogodbe“ vsebuje člena 15 in 16. Ta člena določata:

„Člen 15

1. V zadevah v zvezi s pogodbami, ki jih sklene oseba – potrošnik – za namen, za katerega se šteje, da je izven njegove poklicne ali pridobitne dejavnosti, se pristojnost določi v skladu s tem oddelkom […]:

(a) če gre za pogodbo o prodaji blaga na obroke; ali

(b) če gre za pogodbo o posojilu z obročnim odplačevanjem ali za kakršno koli drugo obliko posojila za financiranje prodaje blaga; ali

(c) v vseh drugih primerih, če je bila pogodba sklenjena z osebo, ki opravlja gospodarsko ali poklicno dejavnost v državi članici, v kateri ima potrošnik stalno prebivališče, ali če na kakršen koli način usmerja to svojo dejavnost v to državo članico ali v več držav, vključno s to državo članico, pogodba pa spada v okvir te dejavnosti.

[…]

Člen 16

[…]

(2) Druga pogodbena stranka lahko sproži postopek zoper potrošnika samo pred sodišči države članice, v kateri ima potrošnik stalno prebivališče.

[…]“

8. Čeprav je Uredba nadomestila Bruseljsko konvencijo, je Splošno sodišče razsodilo, da se razlaga Bruseljske konvencije uporablja za Uredbo, če je mogoče šteti, da so določbe te konvencije in Uredbe enakovredne. [7]

Nacionalno pravo

9. Člen 75 pod naslovom I zakona št. 191/1950 (Zákon směnečný a šekový) (zakon o menicah in čekih; v nadaljevanju: ZSŠ) določa nekatere formalne pogoje za veljavnost lastne menice. Taka menica mora med drugim vsebovati nepogojno obljubo plačila določene vsote denarja v določenem času in kraju. Če lastna menica ne izpolnjuje teh pogojev, je na podlagi člena 76 neveljavna, razen v nekaterih primerih.

10. Člen 10 pod naslovom I ZSŠ določa, da je lastna menica, ki ni popolna, le „zametek“ menice. Ko je pozneje dopolnjena, se šteje, da je bila popolna že ob izdaji. V nacionalnem pravu ni nobenega pravila, ki bi določalo, da je veljavnost take menice odvisna od tega, ali je bila izpolnjena v skladu s kakršno koli pogodbo, sklenjeno v zvezi s tem. Ta menica bo torej veljavna, tudi če jo imetnik izpolni drugače, kot določa pogodba. Vendar bo imel v večini primerov dolžnik zaradi nepravilne izpolnitve pravico ugovora.

11. Avalist je na podlagi člena 32(1) in (2) pod naslovom I ZSŠ zavezan enako kot oseba, katere porok je postal, in njegova obveznost učinkuje, tudi če odgovornost, ki jo je zavaroval, sama po sebi ni veljavna, razen če je razlog za neveljavnost napaka obličnosti.

12. Nacionalno pravo lastno menico opredeljuje kot abstraktni vrednostni papir, ki ni pogodbene narave, čeprav je lahko posledica pogodbe, ki določa njeno izdajo. [8]

7 — Sodba z dne 23. aprila 2009 v zadevi Draka NK Cables in drugi (C-167/08, ZOdl., str. I-3477, točka 20).

8 — Na obravnavi se je v tem okviru razpravljalo o natančnem pomenu izraza „abstraktni vrednostni papir“. Med to razpravo je bila potrjena informacija, ki jo je predložilo nacionalno sodišče, preden so se obravnavale nekatere podrobne ali celo zapletene točke, ki so se med drugim nanašale na prenosljivost lastnih menic in učinke takega prenosa. Vendar v tem drugem delu razprave ni bilo ničesar, kar bi vplivalo na probleme, ki so obravnavani v teh sklepnih predlogih, zato teh točk ne bom obravnavala dalje.

Dejansko stanje, postopek in vprašanji za predhodno odločanje

13. Družba Feichter-CZ s.r.o. (v nadaljevanju: posojilojemalka) s sedežem v Češki republiki je 28. aprila 2004 sklenila pogodbo o limitu na računu (v nadaljevanju: kreditna pogodba) z banko Česká Spořitelna a.s. (v nadaljevanju: posojilodajalka), tožečo stranko v postopku v glavni stvari, ki ima prav tako sedež v tej državi članici. Posojilojemalka je vzela posojilo v obliki kreditne pogodbe iz poslovnih razlogov. Na isti dan je podpisala in izročila posojilodajalki lastno menico v znesku 5.000.000 CZK (približno 193.000 EUR po trenutnem menjalnem tečaju).

14. Lastna menica je bila nepopolna, znesek, datum in kraj plačila pa niso bili navedeni. Za posojilojemalko jo je podpisal G. Feichter, tožena stranka v postopku v glavni stvari, kot njen direktor. Podpisal se je tudi kot posameznik z navedbo „per aval“, in tako sprejel osebno odgovornost za plačilo menice v skladu z njenimi pogoji.[9] G. Feichter je bil ob sklenitvi dogovorov tesno povezan s posojilojemalko, saj je bil njen direktor in 60-odstotni lastnik.[10]

15. Podatke o znesku menice, datumu in kraju plačila je posojilodajalka dodala pozneje v skladu s pogodbo med posojilodajalko, posojilojemalko in G. Feichterjem (v nadaljevanju: dodatna pogodba).

16. Menica ni bila plačana, čeprav je bila predložena v plačilo na dan zapadlosti v kraju plačila.

17. Posojilodajalka je zato vložila tožbo proti G. Feichterju pri Městský soud v Praze (mestno sodišče v Pragi) za plačilo zneska, ki je bil dolgovan na podlagi lastne menice, skupaj s 6-odstotnimi letnimi obrestmi na ta znesek za obdobje od 28. maja 2008 do plačila in menično provizijo 16.666 CZK, kar je približno 645 EUR po trenutnem menjalnem tečaju.

18. G. Feichter je med tem postopkom ugovarjal, da Městský soud v Praze ni pristojno za razsojanje zadevnega spora. V ugovoru je trdil, da ker je fizična oseba s stalnim prebivališčem v Avstriji, so kakršni koli postopki za izvršitev plačilnih nalogov v okviru lastnih menic urejeni z določbami členov 15 in 16 Uredbe, ki se nanašata na pristojnost za potrošniške pogodbe, in morajo zato biti sproženi v Avstriji.

19. Nacionalno sodišče meni, da je za odločitev, ali je pristojno za razsojanje obravnavanega primera, potrebna razlaga člena 15 Uredbe. Zaradi ekonomičnosti postopka hkrati prosi za razlago člena 5, točka 1(a), Uredbe, ker bi bil ta člen lahko pomemben za določitev pristojnosti v postopku v glavni stvari, če bi Sodišče ugotovilo, da se člen 15 ne uporablja. Zato je Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je mogoče razlagati pojem ‚zadeve v zvezi s pogodbami, ki jih sklene oseba – potrošnik – za namen, za katerega se šteje, da je izven njegove poklicne ali pridobitne dejavnosti‘ iz člena 15(1) Uredbe […] št. 44/2001, kakor da se nanaša tudi na pravice, ki izhajajo iz lastne menice, ki ni bila popolna, in jih zoper avalista uveljavlja menični upnik za račun meničnega dožnika?

2. Ne glede na to, ali je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen ali nikalen, ali je ob upoštevanju izključno vsebine samega dokumenta mogoče razlagati pojem ‚zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji‘ iz člena 5, točka 1(a), Uredbe št. 44/2001, kakor da vključuje tudi pravice, ki izhajajo iz lastne menice, ki ni bila popolna, in jih zoper avalista uveljavlja menični upnik za račun meničnega dožnika?“

9 — „Aval“ je opredeljen kot „pisna zaveza osebe, ki ni izdajatelj, akceptant ali indosant menice ali zadolžnice, ki bo plačana ob dospelosti“ glej http://www.merriam-webster.com/dictionary/aval.

10 — Po informacijah, ki jih je češka vlada navedla v pisnih stališčih in ki so bile potrjene na obravnavi. Glej http://www.justice.cz/or.

20. Pisna stališča so predložili posojilodajalka, Češka republika, Švicarska konfederacija [11] in Evropska komisija. Češka republika in Komisija sta se 27. junija 2012 udeležili obravnave in ustno podali stališča pred Sodiščem.

Presoja

Uvodne ugotovitve

Dopustnost

21. Posojilodajalka meni, da bi Sodišče moralo zavrniti prvo vprašanje kot nedopustno, ker je povsem hipotetično. Argumente posojilodajalke razumem tako, da je vprašanje hipotetično, ker (po njenem mnenju) G. Feichterja za namene člena 15 Uredbe ni mogoče obravnavati kot potrošnika.

22. Vendar je nacionalno sodišče je v predložitveni odločbi jasno navedlo, da meni, da je vprašanje razlage te določbe ključno za odločitev o tem, ali je pristojno za odločanje o sporu, ki mu je bil predložen. Ker obramba G. Feichterja vsebinsko temelji prav na trditvi, da je potrošnik v smislu členov 15 in 16 Uredbe, ni nobene podlage za to, da bi se prvo vprašanje štelo za hipotetično. Ta ugovor je zato treba zavrniti.

Okvir

23. Pred obravnavo problemov, navedenih v predložitveni odločbi nacionalnega sodišča, je treba podati splošno ugotovitev. Zlasti, vendar ne izključno v začetni fazi poslovanja je običajna praksa, da posojilodajalec, ki posoja denar pravni osebi, to pogojuje s poroštvom enega ali več posameznikov, ki so lastniki ali menedžerji pravne osebe. Razlog je očiten. Pravna oseba ima takrat, ko se sklepajo dogovori o posojilu, malo ali nič denarja, s katerim bi lahko poplačala dolg. Čeprav lahko posojilodajalec in posojilojemalec upata in verjameta, da bo na podlagi danega financiranja s poslovanjem zaslužen potreben denar, tak rezultat ni zagotovljen. Posojilodajalec mora iz poslovnih razlogov zagotoviti alternativen vir plačila, če se stvari ne odvijejo po pričakovanjih. Taki dogovori se sklepajo dnevno povsod po Uniji. Nikakor niso neobičajni.

24. Dejansko stanje obravnavanega primera, kot je opisano v predložitveni odločbi in povzeto zgoraj, ustreza natančno tej skupini dogovorov. Ni oteženo z nobenim od zapletov, ki se lahko pojavijo pri kompleksnejših dogovorih o posojilu, kjer lahko na primer posojilodajalec z drugo poslovno stranko sklene dogovor o indosiranju ali prenosu lastne menice kot del temeljnega pogodbenega razmerja. Kakor je razvidno iz predložitvene odločbe, med strankama v postopku v glavni stvari tudi ni nobenega spora o kraju plačila lastne menice, ki jo posojilodajalka želi uveljaviti proti G. Feichterju kot avalistu. Drugače povedano, Sodišče je zaprošeno, naj obravnava vrsto transakcij, ki jih je treba vsekakor šteti za običajne in jih analizirati kot take.

Prvo vprašanje

25. Nacionalno sodišče s prvim vprašanjem želi usmeritev glede tega, kako je treba v postopku v glavni stvari uporabiti pravila, ki urejajo pristojnost za potrošniške pogodbe, navedena v členu 15(1) Uredbe.

11 — Člen 2 Protokola h Konvenciji o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, ki je bila podpisana v Luganu 30. oktobra 2007 in je začela veljati 1. januarja 2011, določa, da lahko vsaka država, zavezana s to konvencijo, ki ni država članica (vključno s Švicarsko konfederacijo), predloži pisna stališča v skladu s členom 23 Protokola o statutu Sodišča, med drugim kadar sodišče države članice predloži Sodišču vprašanje za predhodno odločanje glede razlage Uredbe.

26. Ker sta člena 15 in 16 v razmerju do člena 5, točka 1, Uredbe *lex specialis*,[12] je treba ugotoviti, ali se uporabljata, preden se obravnava, ali se uporablja člen 5, točka 1. Pravilo, določeno v členu 16(2), je ekskluzivno. Če ta določba določa pristojnost sodišča države članice, v kateri ima G. Feichter stalno prebivališče, se ne morejo uporabiti pravila o pristojnosti za pogodbene spore, določena v členu 5, točka 1.

27. Kot poudarja Komisija, morata biti za uporabo členov 15 in 16 izpolnjena dva pogoja. Prvič, zadevno pogodbo mora skleniti potrošnik. Drugič, ta pogodba mora spadati v eno od skupin, naštetih v členu 15(1). Ta pogoja sta kumulativna.

28. Namen pravil, določenih v členih 15 in 16, je zagotoviti enakovredno zaščito potrošnika kot pogodbene stranke, ki se šteje za ekonomsko šibkejšo in na pravnem področju manj izkušeno od poklicnega sopogodbenika.[13] Ta pravila imajo torej drugačen cilj kot člen 5 Uredbe, ki temelji na merilu tesne povezanosti med sporom in pristojnostjo sodišča na podlagi navedenih izjem.[14]

29. Sodišče je morda zato ozko razlagalo člena 15 in 16.[15] V zadevi Benincasa[16] je tako razsodilo, da se „določbe, ki so namenjene varstvu potrošnika kot ekonomsko šibkejše stranke, uporabljajo samo za pogodbe, sklenjene zaradi zadovoljevanja potreb zasebne potrošnje posameznika. Posebno varstvo, ki ga urejajo te določbe, ni upravičeno za pogodbe, katerih cilj je poklicna ali pridobitna dejavnost“.[17] Te določbe se uporabljajo, samo če se ravnanje „na splošno nanaša na pogodbo, ki jo je potrošnik sklenil za namene zunaj svoje poklicne ali pridobitne dejavnosti“.[18]

30. Na podlagi uporabe teh načel v zadevi v postopku v glavni stvari predlagam naslednje ugotovitve.

31. Nacionalno sodišče je, da bi pomagalo Sodišču, predložilo podrobnosti dejanskega stanja, o katerih meni, da jih je treba upoštevati pri obravnavi problema v okviru predloženega vprašanja. Te podrobnosti so povzete v točkah od 13 do 18 zgoraj. Vključujejo informacije o namenu, s katerim je bila sklenjena kreditna pogodba, in vlogi G. Feichterja pri dokumentih, ki so bili predloženi posojilodajalki v skladu s pogodbo in dodatno pogodbo, vključno z lastno menico. To, da nacionalno sodišče predloži take podrobnosti, je standarden sestavni del postopka s predlogom za sprejetje predhodne odločbe. To Sodišču omogoča, da da uporaben odgovor na postavljeno vprašanje. Tako se kar najbolj zmanjša tveganje, da bi Sodišče na vprašanja, ki se nanašajo na pravo EU, odgovarjalo hipotetično, da se ne bi osredotočilo na probleme, ki so bistveni za rešitev spora pred nacionalnim sodiščem, ali da bi se osredotočilo na zadeve, ki za ta spor niso pomembne.

32. Običajno mora nacionalno sodišče uporabiti odgovor v primeru, ki ga obravnava, čeprav lahko Sodišče da smernice, ki temeljijo na dokumentih iz zadeve ter pisnih in ustnih stališčih, ki so mu bila predložena.[19] Vendar lahko Sodišče v nekaterih primerih ugotovi, da lahko da nacionalnemu sodišču popolnejši odgovor. Sodišče je v zadevi British Telecommunications,[20] ki se nanaša na obveznost države članice, da plača nadomestilo za škodo, ki je nastala, ker država članica ni pravilno prenesla

12 — Glej sodbo z dne 20. januarja 2005 v zadevi Engler (C-27/02, ZOdl., str. I-481, točka 32).

13 — Glej sodbo z dne 11. julija 2002 v zadevi Gabriel (C-96/00, Recueil, str. I-6367, točka 39). Glej v zvezi s tem tudi sodbo z dne 19. januarja 1993 v zadevi Shearson Lehmann Hutton (C-89/91, Recueil, str. I-139, točka 18).

14 — Glej v zvezi s tem sodbo z dne 28. septembra 1999 v zadevi GIE Groupe Concorde in drugi (C-440/97, Recueil, str. I-6307, točka 29). Glej tudi uvodno izjavo 12 Uredbe.

15 — Glej v zvezi s tem v opombi 12 navedeno sodbo Engler, točka 43.

16 — Sodba z dne 3. julija 1997 (C-269/95, Recueil, str. I-3767).

17 — Točka 17.

18 — V opombi 13 navedena sodba Gabriel, točka 38. Glej tudi sodbo z dne 20. januarja 2005 v zadevi Gruber (C-464/01, Recueil, str. I-439), v kateri je Sodišče razsodilo, da če oseba sklene pogodbo glede dobrine, ki se bo uporabljala delno v njegovi poklicni dejavnosti in delno zunaj nje, se ni upravičena sklicevati na pravila o posebni pristojnosti, določena za pogodbe, ki so jih sklenili potrošniki, razen če je uporaba v poklicni ali pridobitni namen tako omejena, da je v celotnem kontekstu zadevnega dejanja zanemarljiva, pri čemer dejstvo, da uporaba v nepoklicni ali nepridobitni namen prevladuje, v tem pogledu ni pomembno (točka 54).

19 — Glej v zvezi s tem sodbo z dne 30. marca 1991 v zadevi Thomas in drugi (C-328/91, Recueil, str. I-1247, točka 13).

20 — Sodba z dne 26. marca 1996 (C-392/93, Recueil, str. I-1631, točka 41).

direktive v nacionalno pravo, razsodilo, da „čeprav mora običajno nacionalno sodišče preizkusiti, ali so izpolnjeni pogoji za odgovornost države članice zaradi kršitve prava Skupnosti, je treba ugotoviti, da ima Sodišče v obravnavani zadevi na voljo vse potrebne elemente, da ugotovi, ali je treba ravnanja v obravnavanem primeru opredeliti kot dovolj resno kršitev prava Skupnosti“. [21]

33. Menim, da se ta pristop po analogiji uporablja v obravnavanem primeru. Ker je nacionalno sodišče natančno opisalo dejansko stanje, lahko Sodišče preveri, ali je G. Feichterja mogoče opredeliti kot „potrošnika“ v smislu členov 15 in 16 Uredbe. V obravnavanem primeru nič ne kaže na to, da je obveznosti iz avala ali dodane pogodbe sprejel za namene zasebne potrošnje ali za namene zunaj svoje poklicne ali pridobitne dejavnosti. Vse namreč kaže na to, da je v resnici ravno obratno. Ti dogovori so bili sklenjeni za zavarovanje posojila, ki je bilo dano posojilojemalki, pravni osebi, za poslovne namene. G. Feichter je bil s to pravno osebo tesno povezan. V firmo je bil vključen njegov priimek, bil je direktor in večinski lastnik družbe. [22]

34. Zato menim, da G. Feichter v obravnavanem primeru nima statusa potrošnika, ki je bistven za ugovor nepristojnosti, ki ga uveljavlja v postopku v glavni stvari. To, da je tožena stranka fizična oseba in je kot taka v svojem vsakdanjiku verjetno „potrošnik“, samo po sebi ne pomeni, da je samodejno upravičena uveljavljati člen 15(1) Uredbe glede vsake tožbe proti njej.

35. Zato se vprašanje, ali pogodba spada v eno od skupin, navedenih v členu 15(1), ne postavlja.

36. Zaradi celovitosti obravnave dodajam opombo ali dve glede narave „pogodb, ki jih sklene oseba – potrošnik“ v smislu členov 15 in 16 Uredbe. Ker menim, da to vprašanje ni pomembno za razsojanje zadeve pred nacionalnim sodiščem, bom kratka in ga ne bom obravnavala podrobno.

37. Menim, da je dejansko stanje v postopku v glavni stvari dober primer zadeve, v kateri oblika zavarovanja, ki ga je dal posameznik, *ni* zajeta z določbami členov 15 in 16 Uredbe, ki se nanašajo na potrošnike. Sodišče ne razpolaga z nobenim dokazom, da je bila vsaj večina denarja, ki je bil posojen posojilojemalki in za katerega se jamči z avalom, porabljena za financiranje zasebnega nakupa potrošniškega blaga, za katerega se je odločil posameznik.

38. Vzemimo drug primer za ponazoritev nasprotnega položaja. Mladoletnik želi kupiti pametni telefon, vendar dobavitelj, ki ima sedež v drugi državi članici, noče skleniti nakupne pogodbe, če se mladoletnikovi starši ne zavežejo kot porok za njegove obveznosti iz te pogodbe. Starši se zavežejo kot porok in mladoletnik kupi pametni telefon. Mladoletnik je v pogodbi, ki jo sklene z dobaviteljem, potrošnik. Če bo dobavitelj proti njemu vložil tožbo v zvezi s to pogodbo, se bosta člena 15 in 16 zanj uporabljala.

39. Kakšen je položaj staršev? Menim, da so tudi starši upravičeni do varstva, ki ga zagotavljata ti določbi. Ta ugotovitev izhaja iz splošne sistematike Uredbe. Čeprav sta verjetno modrejša in imata boljše finančno stanje kot njun otrok, sta verjetno ekonomsko šibkejša in manj izkušena na pravnem področju kot dobavitelj, ki je poklicni sopogodbenik. [23] Dogovor, v katerem sodelujejo starši, je zato „zadeva v zvezi s pogodbami, ki jih sklene oseba – potrošnik“ v smislu člena 15(1).

40. Čeprav je tako razmišljanje zanimivo, je tak primer zelo oddaljen od okoliščin obravnavanega primera. G. Feichter preprosto povedano ni „potrošnik“ v smislu členov 15 in 16 Uredbe.

21 — Glej tudi sodbi z dne 17. oktobra 1996 v združenih zadevah Denkavit in drugi (C-283/94, C-291/94 in C-292/94, Recueil, str. I-5063, točka 49) in z dne 25. novembra 2010 v zadevi Fuß (C-429/09, ZOdl., I-12167, točka 53) ter Lenaerts, K., Arts, D., in Maselis, I., Procedural Law of the European Union, druga izdaja, Sweet and Maxwell, London, 2006, št. 6-026.

22 — Glej točko 14 zgoraj.

23 — Glej točko 28 zgoraj.

41. Glede na zgoraj navedeno menim, da je treba na prvo vprašanje nacionalnega sodišča odgovoriti, da če je lastna menica del vrste dogovorov, ki jih sklene pravna oseba za poslovne namene, in če je fizična oseba, ki je dala aval, tesno povezana s to pravno osebo, je treba za namen člena 15(1) Uredbe šteti, da je bil aval dan za poklicno ali pridobitno dejavnost. Iz tega izhaja, da izraz „zadeve v zvezi s pogodbami, ki jih sklene oseba – potrošnik – za namen, za katerega se šteje, da je izven njegove poklicne ali pridobitne dejavnosti“ iz člena 15(1) ni uporabljiv.

Drugo vprašanje

42. Glavni problem, naveden v drugem vprašanju, je uporaba pravil o pristojnosti „v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji“, ki jih določa člen 5, točka 1(a), Uredbe.

43. Sodišče je že odločilo, da čeprav za uporabo te določbe ni zahtevana sklenitev pogodbe, mora obstajati vsaj določljiva obveznost. Tako pravilo je bistveno za uporabljivost člena 5, točka 1(a), saj je pristojnost nacionalnega sodišča določena glede na kraj izpolnitve zadevne obveznosti.[24]

44. To obveznost mora ena stranka prostovoljno sprejeti v korist druge. Razlaga te določbe brez določitve takega pogoja bi presegala namen Uredbe.[25] Sodišče je ta pogoj sprejelo, tako da je določilo, da pravilo posebne pristojnosti iz člena 5, točka 1(a), „predpostavlja, da obstaja pravna obveznost, ki jo je ena stranka v korist druge stranke prostovoljno sprejela in na kateri temelji tožba tožeče stranke“.[26]

45. V obravnavanem primeru ni dvoma, da je obstajala pogodba med posojilojemalko in posojilodajalko. Posojilodajalka se je zavezala, da bo posojilojemalki zagotovila denar na podlagi kreditne pogodbe, posojilojemalka pa se je zavezala, da bo ta denar vrnila v skladu s to pogodbo. Položaj G. Feichterja je bil poseben, ker ni bil pogodbena stranka. Vendar menim, da je aval lastne menice pravna zaveza, ki jo je G. Feichter sprejel prostovoljno. Na podlagi člena 32(1) in (2) ZSŠ je bil zavezan enako kot oseba, katere porok je bil, torej posojilojemalka.[27] To, da ni bil neposredni menični zavezanec, torej ni pomembno za določanje pristojnosti v skladu s členom 5, točka 1(a).

46. Menim tudi, da dejstvo, da je bila lastna menica izdana nepopolna in da je bila zato takrat le „zametek“, ne spremeni ničesar. O vprašanju pristojnosti se odloča ob vložitvi tožbe. Ker je bila zadevna menica izdana za zavarovanje limita na računu, je po sami naravi stvari ob sklenitvi kreditne pogodbe ni bilo mogoče izdati v popolni obliki.

47. Dodati je treba, da to, da je menica v nacionalnem pravu opredeljena kot abstraktni vrednostni papir, ki ni pogodbene narave,[28] ne vpliva na to stališče. Sodišče je ob sklicevanju na Bruseljsko konvencijo večkrat odločilo, da je treba pojme, ki so uporabljeni v tej konvenciji, zlasti tiste v njenih členih 5, točki 1 in 3, ter 13[29], razlagati neodvisno, sklicujoč se predvsem na sistem in cilje konvencije, da bi se zagotovila njena enaka uporaba v državah podpisnicah.[30] Menim, da glede Uredbe ni treba imeti drugačnega stališča.[31]

24 — Glej sodbo z dne 17. septembra 2002 v zadevi Tacconi (C-334/00, Recueil, str. I-7357, točka 22) in v opombi 12 navedeno sodbo Engler (točka 50). Čeprav sta se ti zadevi nanašali na enako besedilo v Bruseljski konvenciji, ne vidim razloga, da bi bilo glede Uredbe drugače. Glej točko 8 zgoraj.

25 — Glej sodbo z dne 17. junija 1992 v zadevi Handte (C-26/91, Recueil, str. I-3967, točka 15). Glej tudi v opombi 12 navedeno sodbo Engler, točka 50 in navedena sodna praksa.

26 — V opombi 12 navedena sodba Engler, točka 51.

27 — Glej točko 11 zgoraj.

28 — Glej točko 12 zgoraj.

29 — Ki ustrezata členoma 5, točki 1 in 3, ter 15 Uredbe.

30 — Glej v opombi 12 navedeno sodbo Engler, točka 33 in navedena sodna praksa.

31 — Glej točko 8 zgoraj in sodno prakso, navedeno v opombi 7.

48. Zato menim, da je pravilo iz člena 5, točka 1(a), Uredbe mogoče uporabiti v okoliščinah v postopku v glavni stvari.

49. Nacionalno sodišče bo moralo za ugotovitev, ali se to pravilo dejansko uporabi, ugotoviti, ali je kraj izpolnitve zadevne obveznosti v njegovi krajevni pristojnosti.[32] Nobena od posebnih določb člena 5, točka 1(b), se ne bo uporabila, ker se zadevna pogodba ne nanaša na prodajo blaga ali opravljanje storitev. Zato bo odločilen kraj plačila. Predložitveno sodišče ugotavlja, da je kraj plačila lastne menice Praga, in dodaja, da G. Feichter tega ne izpodbija. Dodajam le še, da je pogodba, pri kateri morajo biti zneski plačani v kraju, v katerem ima posojilodajalec sedež, običajna praksa pri poslovnih posojilnih pogodbah.

50. Na prvi pogled se zdi, da je s tem presoja končana. Ker se stranki strinjata glede kraja izpolnitve obveznosti, ki je ključen za določitev pristojnosti, lahko sodišče ugotovi, da je pristojno.

51. Vendar nacionalno sodišče sprašuje, ali to, da je šlo za blanko lastno menico, ki jo je posojilodajalka naknadno izpolnila, vpliva na to stališče. Opozarja, da ni mogoče izključiti, da je bila pri vpisu kraja plačila kršena dodatna pogodba ali da ta pogodba ni bila veljavna zaradi nejasnosti ali iz drugih razlogov. Če je tako, ne bo mogoče govoriti o obveznosti, ki jo je ena stranka prostovoljno sprejela nasproti drugi.[33]

52. To stališče razumem. Vendar ker G. Feichter ne nasprotuje kraju izpolnitve, tega problema v obravnavanem primeru ni. Toda če bi bil kraj plačila menice izpodbijan na kateri koli podlagi, bi sklepala, kot navajam v nadaljevanju.

53. Sodišče je s sklicevanjem na obveznosti, ki jo je ena stranka prostovoljno sprejela v korist druge, ponazorilo, kako je treba razumeti pojem „pogodbe“ za namene Uredbe. Če v posameznem primeru pogoji iz smernic, ki jih je dalo sodišče, niso izpolnjeni, izraza „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ ni mogoče uporabiti za določitev pristojnosti nacionalnega sodišča. Vendar to ne pomeni, da ta izraz ni uporabljiv, če je izpodbijana vsebina te obveznosti.

54. Določbe Uredbe se namreč po naravi uporabljajo prav v sporih. Sodišče je v drugih, vendar zelo podobnih okoliščinah odločilo, da se člen 5, točka 1(a), uporabi, tudi če stranki ne soglašata o obstoju pogodbe, glede katere je vložena tožba.[34] Sicer bi bil učinek te določbe lahko izničen, saj bi bilo za izognitev uporabe pravila, ki ga določa, dovolj, da bi ena stranka trdila, da pogodba ne obstaja.

55. Menim, da je treba v obravnavanem primeru po analogiji uporabiti enako razlago. Tožeča stranka, ki želi zaobiti določbe Uredbe, ne bi izpodbijala obstoja celotne pogodbe, na katero se nanaša tožbeni zahtevek, ampak določbo te pogodbe, na podlagi katere bi se sicer določila pristojnost. Ugoditev takemu ugovoru bi ogrozila namen zakonodaje, med bistvenimi cilji katere je zagotoviti pravno varnost na področju, ki ga ureja.[35]

56. Prav tako se nepoštenim tožečim strankam in tožečim strankam v slabi veri ne sme dati možnosti, da uveljavljajo določitev pristojnosti na nezakoniti podlagi zgolj s tem, da brez kakršne koli pravne podlage trdijo, da pogodba določa, da je treba obveznost, na podlagi katere se določi pristojnost, izpolniti v določenem kraju.

32 — Glej sodbo z dne 6. oktobra 1976 v zadevi Industrie tessili italiana Como (12/76, Recueil, str. 1473, točka 13).

33 — Glej točko 44 zgoraj.

34 — Glej sodbo z dne 4. marca 1982 v zadevi Effer (38/81, Recueil, str. 825, točki 7 in 8) in v opombi 12 navedeno sodbo Engler (točka 46). Čeprav sta se ti zadevi nanašali na enako besedilo v Bruseljski konvenciji, ne vidim razloga, da bi bilo glede Uredbe drugače. Glej točko 8 zgoraj.

35 — Glej v tem smislu med drugim v opombi 25 navedeno sodbo Handte, točka 18.

57. Če je v postopku, ki se nanaša na „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1(a), Uredbe, spor o kraju izpolnitve zadevne obveznosti, predlagam, da nacionalno sodišče najprej preuči ugovor tožeče stranke v zvezi s tem. Če je ta ugovor očitno utemeljen, naj nacionalno sodišče zavrne pristojnost, razen če je jasno, da obstajajo primerno utemeljeni razlogi, na podlagi katerih lahko nadaljuje obravnavo primera. Nato mora, če je treba, obravnavati trditve, s katerimi tožeča stranka utemeljuje svojo zahtevo glede pristojnosti. Če te trditve niso utemeljene, mora nacionalno sodišče zavrniti razsojanje primera. Če je okoliščine težko preveriti, kot se pogosto dogaja, mora sodišče ugotoviti, ali je tožeča stranka dokazala *fumus boni juris* uporabo zadevnih določb Uredbe. Če ugotovi, da je, sodišče lahko ugotovi, da je pristojno.

58. Glede na zgoraj navedeno menim, da je treba na drugo vprašanje nacionalnega sodišča odgovoriti, da izraz „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ iz člena 5, točka 1(a), Uredbe zajema tudi pravice, ki izhajajo iz lastne menice, ki sprava ni bila popolna, vendar je bila pozneje dopolnjena, ki jih zoper avalista uveljavlja menični upnik za račun meničnega dolžnika.

Sklepne ugotovitve

59. Menim, da bo nacionalno sodišče ob uporabi zgornjih ugotovitev v zadevnem primeru ugotovilo, da *je* pristojno obravnavati zadevo v postopku v glavni stvari in razsoditi o njej. Menim, da tak rezultat ni le odraz pogojev in splošne sistematike Uredbe, ampak tudi okoliščin zadevnega primera. Če bi bil rezultat uporabe Uredbe v primeru, kot je ta, drugačen, bi bile njegove posledice absurdne.

60. Za ponazoritev bom opisala položaj kreditne institucije s sedežem v novi državi članici (na primer nekje na Balkanu). Številne družbe s sedežem v drugih državah članicah želijo na Balkanu ustanavljati podružnice, da bi tam trgovale in tako širile svoje poslovanje. Te podružnice ob širjenju nimajo denarja ali drugih sredstev. Posojilodajalec posojilo pogojuje z zavarovanjem, ki ga morajo dati posamezniki, ki upravljajo podružnice ali so njihovi lastniki. V takih dogovorih so med poroki številni posamezniki, ki imajo stalno prebivališče na primer na Finskem ali v Litvi. Menim, da bi bilo nerazumno, če zadevni posojilodajalci ne bi mogli tožiti za izvršitev zadevnih zavarovanj v svoji državi članici. Vsak drugačen rezultat bi bil nerealen.

Predlog

61. Iz navedenih razlogov Sodišču predlagam, naj na vprašanji za predhodno odločanje, ki ju je predložilo Městský soud v Praze, odgovori:

1. Če je lastna menica del vrste dogovorov, ki jih sklene pravna oseba za poslovne namene, in če je fizična oseba, ki je dala aval, tesno povezana s to pravno osebo, je treba za namene člena 15(1) Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah šteti, da je bil aval dan za poklicno ali pridobitno dejavnost. Iz tega izhaja, da izraz „zadeve v zvezi s pogodbami, ki jih sklene oseba – potrošnik – za namen, za katerega se šteje, da je izven njegove poklicne ali pridobitne dejavnosti“ iz člena 15(1) Uredbe ni uporabljiv.

2. Izraz „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ iz člena 5, točka 1(a), Uredbe zajema tudi pravice, ki izhajajo iz lastne menice, ki sprva ni bila popolna, vendar je bila pozneje dopolnjena, ki jih zoper avalista uveljavlja menični upnik za račun meničnega dolžnika.